

Language (Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika) and *Dictionary of the Serbo-Croatian Literary Language (Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika)*, published by the Croatian Cultural and Publishing Society (Matica hrvatska) and the Serbian Cultural and Publishing Society (Matica srpska), provoked numerous conflicts and polemics about the language and lexicographic issues. This article uses concrete examples to study and analyze how exactly the language issue of that period affected the choice of entries in the Croatian part of *Rječnik dviju Matice* and how it influenced their lexicographic processing with special regard to lexicographic levels. The research is being conducted on individual examples of fashion and clothing terminology.

PITANJA I ODGOVORI

ALOJZIJEVO ILI STEPINČEVO?

 itateljica N. N. iz Zadra pita: Zašto Stepinčevo? Zar krsno ime nije važnije od prezimena? Ni drugi se blaženici, svetcu ne zovu po prezimenu nego po imenu.

Pitanje je vrlo zanimljivo, a čitateljica je izvrsno odabrala kada će ga postaviti jer se upravo nalazimo u najkraćem od svih mjeseci, u veljači, jedinom mjesecu ženskoga roda u hrvatskom jeziku. U tom mjesecu katolici u Hrvatskoj slave čak tri blagdana vezana uz velike svetce ili blaženike. To su Sv. Blaž (3. veljače), Sv. Valentin (14. veljače) te Blaženi Alojzije Stepinac (10. veljače), spomendan hrvatskoga blaženika čiju kanonizaciju još čekamo. U katoličkome kalendaru postoje i brojna druga imena svetaca, ali se ova tri svojom zastupljenošću u raznim župama i popularnošću u svakodnevnome životu izdvajaju.

Sveti Valentin zaštitnik je zaljubljenih, a njegov je dan, Valentinovo, osobito popularan, možda čak i pretjerano komercijaliziran. Sveti Blaž, zaštitnik od bolesti grla, naizgled nije toliko poznat, ali kada znamo da je inačica njegova imena Vlaho, onda shvaćamo da je itekako važan. On je, između ostaloga,

svetac zaštitnik, parac dubrovački. Njegovo ime dolazi od latinskoga *Blasius* ('tepav, mucav') ili grčkoga *Blasios* ('onaj koji ima krive noge'), odnosno grčke inačice *Vlasios*.

Čitateljica je u pravu kada kaže da je ime važnije od prezimena te da se blaženici i svetcu zovu po imenu, a ne prezimenu. Uobičajeno je u hrvatskome jeziku da se nazivi blagdana tvore od osobnoga imena, a ne prezimena svetaca (npr. *Antunovo*, *Petrovo*). Tako blagdan kada slavimo sv. Blaža nazivamo *Blaževo*, a sv. Valentina, kako je poznato u cijelome svijetu, *Valentinovo*. Međutim, u narodu se ustalio poseban oblik za blagdan Blaženoga Alojzija Stepinca – *Stepinčevo*. Taj se naziv, dobiven od prezimena, rabi u mnogim katoličkim kalendarima i u katoličkome tisku općenito. Kada bi se naziv dana kada slavimo bl. Alojzija Stepinca tvorilo od osobnoga imena, bilo bi to *Alojzijevo*, ali bi se to onda moglo odnositi na bilo kojega Alojzija jer ima i drugih svetaca koji nose to ime (npr. sv. Alojzije Gonzaga).

Prema tim imenima javljaju se i kraća imena ili njihove izvedenice. Tako uz Blaža vezujemo i imena *Vlaho*, *Blaško*, *Blažen*, *Blažina*, *Blažov*, *Blažoka*, *Balaž*. Od imena Valentin imamo žensko ime *Valentina*, ili skraćeno *Tina*, te muška imena *Valentino*,

Valent, Tino, Tin. U vezi s imenom Valentin je i narodno ime *Zdravko, Zdravka* (lat. *valentis* – zdrav), koji istoga dana slave imendan. Prema Alojzije pojavljuju se i kraća, regionalno obojena imena: *Lojz, Lojzek, Lujo* te žensko ime *Alojzija*. S njim u vezi su, pučkom etimologijom dobivena, narodna imena *Vjekoslav, Vjeko, Vjekoslava, Slavko, Slavek, Slavka, Slavica, Slava*. Naime, *aloja* (lat. *aloe*), biljka iz porodice ljiljana, cvjeta samo jednom u *vijeku* ili u *stoljeću*, dakle svakih sto godina. Drugi pak to ime vezuju uz staronjemačko *Alwisi*, što znači ‘onaj koji je veoma pametan’.

Treba naglasiti da su službeni nazivi blagdana po svetcima opširniji, nose njihovo puno ime (prezime, dodatak) jer je važno da se zna o kojem je svetcu riječ. Ne nosi samo bl. Alojzije Stepinac uz osobno ime i prezime. Dok još nije bilo pravih prezimena, mnogi su poznati ljudi imenu dodavali riječi koje su nam otkrivala otkud potječu, gdje žive, čiji su ili kakvi su. Zbog toga se naziv njihovih spomendana ne može izraziti samo jednom riječi. Takvi su npr. Franjo Asiški, Ante Padovanski, Jakov Zadranin, Marija Kleofina, Beda Časni. Iako je u nazivima blagdana važna jednoznačnost i razumljivost, ponekad se, zbog jezične ekonomičnosti, skraćuju. Kod nas se osobito slavi dvojicu hrvatskih svetaca, Nikolu Tavelića i Leopolda Bogdana Mandića, a zabilježena je i upotreba naziva *Tavelićevo* ili *Mandićevo* za njihove blagdane, tako da *Stepinčevo* nije usamljeni slučaj. Župa sv. Nikole Tavelića u zagrebačkoj Kustošiji tako slavi *Tavelićevo*, kao i istoimena župa u nizozemskome Rotterdamu. *Mandićevo* svečano obilježava Župa Mursko Središće, a *Stepinčevo* se osobito slavi u zagrebačkoj katedrali, gdje se nalazi njegov grob, te u Krašiću, mjestu u kojemu je blaženik živio te kasnije u kućnom pritvoru i umro. Za Hrvate je važan i treći svetac, Marko Križevčanin, čiji dodatak

imenu svjedoči o njegovu podrijetlu, ali nije zabilježeno da se prema njemu naziv njegova spomendana skraćuje.

Skraćeni nazivi blagdana zapravo su poimeničeni pridjevi – nastali su preobrazbom ili konverzijom. *Blaževo, Valentinovo, Antunovo, Petrovo, Stepinčevo* i sl. odnosni su pridjevi koji izvorno stoje uz imenicu srednjega roda slavlje, proštenje. U Labinu i u naselju Stolac kod Senja te u mnogim drugim čakavskim mjestima, može se čuti naziv *Petrova* umjesto *Petrovo*, kao i *Martinja, Jurjeva, Rokova...* Taj se pridjev nalazi u ženskome rodu jer uz njega stoji, zbog ekonomičnosti s vremenom izostavljena, imenica svečanost, svetkovina, fešta. Nazivi blagdana u ženskome rodu uglavnom su vezani uz čakavsko narječje. U nas je popularan i Sveti Martin (11. studenoga), koji uza se vezuje obred krštenja mošta. Naziv *Martinje* rabi se u Hrvatskome zagorju, ali i u štokavkom narječju, dok se oblik u ženskome rodu, *Martinja*, rabi u Istri i Hrvatskome primorju. Nekadašnji odnosni pridjevi *Martinjel/Martinja* zapravo su isto što i *Martinovo/Martinova*.

Dakle, pokušajmo sada odgovoriti čitateljici Jezika: Zašto Stepinčevo? Iako jest neobično da se blagdan zove po prezimenu svetca ili blaženika, Blaženi Alojzije Stepinac može bez ikakva problema nositi i naziv *Stepinčevo*. *Stepinčevo, Tavelićevo* i *Mandićevo* međusobno se podupiru i potvrđuju. Naziv se već učvrstio i u pismenome i u usmenome obliku, što svjedoči i o njegovoj popularnosti, ali i o jezičnoj ekonomičnosti i težnji da se duži nazivi skraćuju. Narod ga je prihvatio te učinio prepoznatljivim i posebnim među brojnijim osobnim imenima. Također, naziv *Stepinčevo* ima još jednu vrlo praktičnu stranu – ništa se u nazivu blagdana ne će promijeniti kad blaženi Alojzije Stepinac bude proglašen svetim.

Edita Medić